

7/93

Kontrolní závěr z kontroly využívání finančních prostředků v rezortu Ministerstva životního prostředí a v jím řízených organizacích (Projekt Labe)

Usnesením vlády ČR č. 254/1990 ze dne 19. 9. 1990 uložila vláda ministru životního prostředí zajistit koordinaci prací vyplývajících z účasti ČSFR v Mezinárodní komisi pro ochranu Labe (dále MKOL), kterou 8. 10. 1990 podepsali zástupci ČSFR, SRN a ES. Tímto usnesením byl založen Projekt Labe jako systémové opatření na ochranu vod v povodí Labe na území ČR v období 1991 až 1994 s předpokládanými náklady 77,2 mil. Kčs.

Dne 28. 7. 1993 schválilo Kolegium Úřadu do plánu kontrolní činnosti NKÚ na II. pololetí 1993 pod poř. č. 7/93 zařazení kontroly využívání finančních prostředků v rezortu Ministerstva životního prostředí a v jím řízených organizacích. Jde o kontrolní akci, která byla převzata jako rozpracovaná z bývalého Ministerstva státní kontroly ČR. Kontrolu provedla kontrolní skupina pracovníků odboru životního prostředí Ministerstva státní kontroly ČR. Kontrolní akce byla zahájena v únoru 1993 s termínem dokončení v červenci 1993.

Cílem kontroly bylo prověřit účelnost a správnost čerpání účelově vázaných prostředků, které Ministerstvo životního prostředí přiděluje svým organizacím na zabezpečení Projektu Labe (dále PL) se zaměřením na kooperující firmy a organizace a jejich vzájemné vazby, dále ověřit úroveň zpracování výsledků a jejich praktické využívání. Kontrola byla provedena na těchto objektech: Ministerstvo životního prostředí, Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka Praha, Hydroprojekt Praha, firma KUPROS, SINPOS, s.r.o., EKOLAB Praha, Aneclab České Budějovice, MOV Matys Chomutov, firma pí. Ziebové Karlovy Vary.

Senát Úřadu (ve složení Ing. Zdeněk Smělík - předseda, Ing. Josef Pohl a Ing. Zdeněk Rodr - členové) na svém zasedání, které se konalo dne 12. října 1993 v zasedací místnosti senátu čísl. 511 v budově NKÚ, jednomyslně

s c h v á l i l usnesením č. 7/93/5
k o n t r o l n í z á v ě r v tomto znění:

Ministerstvo životního prostředí jako garant Projektu Labe na základě usnesení vlády ČR č. 254/1990 ze dne 19. 9. 1990:

1. Řídilo a koordinovalo činnost v rámci PL nedostatečně, smluvní zabezpečení umožnilo zneužití finančních prostředků, které byly v některých případech i neoprávněně čerpány. Rozsah kontroly jak po věcné, tak zejména po finanční stránce nebyl dostatečně účinný. Nebyla jasně definována odpovědnost zadavatele, případně příjemce za správnost vynakládání finančních prostředků ve smyslu § 11

zákona ČNR č. 576/1991 Sb. (v roce 1991 a 1992). V rámci oponentních řízení nebylo důsledně vyžadováno ekonomické vyhodnocení nákladů na řešení jednotlivých úkolů PL.

2. V případech spolupráce kooperujících firem a organizací na hlavních úkolech PL bylo zjištěno, že v 8 případech z 10 nebylo prováděno výběrové řízení dříčích dodavatelů, nebyla ověřována jejich odborná způsobilost za účelem výběru nejvhodnější nabídky.
3. V rezortu Ministerstva životního prostředí nebyla důsledně sledována oblast střetu zájmu, neboť bylo umožněno pracovníkům České vodohospodářské inspekce (dále ČVI), resp. České inspekce životního prostředí (dále ČIŽP) využívání informací (rozborů odpadních vod) získaných v souvislosti s výkonem státní správy k jiné výdělečné činnosti. Tyto skutečnosti jsou porušením usnesení vlády ČR č. 379/1991, resp. č. 491/1991.
4. Monitoring na úseku povrchových a podzemních vod není v ČR dostatečně koordinován, dochází ke zdvojení některých sledování, na druhé straně některá sledování jsou ze státního rozpočtu hrazena dvakrát. Interpretaci dat a jejich systematickému vyhodnocení nebyla dosud věnována dostatečná pozornost tak, aby se tyto nedostatky v monitoringu již nevykytovaly. PL byl ustanoven jako dlouhodobý úkol. Nepříznivě zde působila skutečnost, že jednotliví řešitelé neměli jistotu v přidělování finančních prostředků. V roce 1992 došlo k uvolnění finančních prostředků na PL až v polovině roku, což se pochopitelně muselo nepříznivě projevit v časovém postupu prací a v jejich koordinaci, nerovnoměrném rozdělení prací, efektivnosti.

O d ů v o d n ě n í :

K bodu 1)

Hlavním cílem PL je navrhnout taková opatření na úseku ochrany jakosti povrchových a podzemních vod, aby bylo dosaženo podstatného zlepšení jakosti vod v Labi a v jeho přítocích, zajištěny potřeby vodního hospodářství ČR (včetně možnosti využívat infiltrovanou nebo povrchovou vodu pro výrobu pitné vody a povrchovou vodu pro závlahy) a byl obnoven vodní ekosystém s přirozenou četností a druhovou rozmanitostí vodních organizmů. PL má poskytovat Ministerstvu životního prostředí jako ústřednímu vodohospodářskému orgánu, okresním úřadům (referáty životního prostředí), starostům měst a obcí a dalším zainteresovaným institucím objektivní podklady pro rozhodovací činnost na úseku ochrany vod. Dále má sloužit jako zdroj informací

jak pro samotné znečišťovatele, tak pro různé občanské iniciativy na ochranu životního prostředí a péči o ně. PL byl rozvržen na období 1991 až 1994, finanční objem prací byl stanoven na 77, 2 mil. Kčs.

Řídícím orgánem PL byl ustanoven odbor vodního hospodářství a ochrany ovzduší (dnes odbor ochrany vod) Ministerstva životního prostředí. Ministr životního prostředí pověřil výkonem funkce gestora a koordinátora PL Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka Praha (dále VÚV Praha), který se měl podílet na stanovení základních cílů, klíčových oblastí řešení a v nich hlavních úkolů, měl vyhledávat nejvhodnější řešitele úkolů a dodavatele prací, kontrolovat jejich postup, odborně je přebírat, kontrolovat vyúčtování a hodnotit. Pro usměrňování prací na PL byly v roce 1990 ustaveny řídicí a pracovní skupiny. Žádná z těchto skupin neměla jednacích řádů, statutů, stanovení kompetencí a odpovědností. Při průběžné oponentuře úkolu v roce 1991 bylo rozhodnuto o ustanovení řídicí komise PL jako pomocného odborného orgánu Ministerstva životního prostředí pro usměrňování hlavních směrů postupů prací; tuto komisi jmenoval náměstek ministra životního prostředí. Rovněž tato komise neměla jednacích řádů, statutů, stanovení kompetencí a odpovědností. Personální obsazení a kumulace funkcí (člen pracovní, řídicí skupiny, oponent) jednou osobou nezajišťovalo dostatečnou objektivnost.

Na operativní poradě ministra životního prostředí dne 18. 2. 1991 byla projednána informace o řízení PL se závěrem, že s gestorem PL - VÚV Praha je nutno zajistit právní odpovědnost za čerpání příslušných finančních prostředků. V roce 1991 bylo na řešení PL čerpáno 23 386 mil. Kčs, aniž byla právní odpovědnost gestora PL zajištěna. Mezi Ministerstvem životního prostředí a VÚV Praha nebyl uzavřen žádný smluvní vztah, který by jak po formální, tak po věcné stránce upravoval podmínky nakládání s finančními prostředky určenými na PL. V roce 1992 bylo na PL čerpáno 23 837 mil. Kčs, které byly uvolněny na základě usnesení vlády ČR č. 416/1992. Smlouva o dílo mezi Ministerstvem životního prostředí a VÚV Praha byla uzavřena až 13. 12. 1992, tj. po ukončení prací na PL v tomto roce (termín ukončení prací byl 15. 11. 1992), a plnila tak zcela formální funkci. Ani v této smlouvě nejsou stanovena žádná pravidla hospodaření s finančními prostředky, není v ní řešena kalkulace cen a otázka hospodárnosti a účelnosti vynakládaných prostředků státního rozpočtu. Článek č. 5 této smlouvy vymezuje podmínky odběratelské kontroly ze strany objednavatele - Ministerstva životního prostředí. S výjimkou kontroly ve smyslu ustanovení čl. 5. 2 (kontrolní den) nebyla ze strany Ministerstva životního prostředí tato možnost využita.

Přípravné práce na PL byly zahájeny v roce 1990 a byly hrazeny z rozpočtu Ministerstva životního prostředí formou rezortního úkolu. Pro rok 1991 byly finanční prostředky uvolněny na základě usnesení vlády ČR č. 254/1990, finanční prostředky pro rok 1992 byly uvolněny na základě usnesení vlády ČR č. 416/1992. Přehled o celkovém čerpání finančních prostředků je uveden

v příloze č. 2. V roce 1993 nebyly k datu kontroly finanční prostředky na PL vyčleněny, ve většině případů nebylo možno v pracích pokračovat.

Odbor životního prostředí Ministerstva státní kontroly ČR provedl kontrolu využívání finančních prostředků u firem a organizací, které se podílely na úkolu Bodové zdroje znečištění, tj. u Hydroprojektu Praha a u firmy KUPROS, v celkové částce 6 935 mil. Kčs v roce 1991 a 6, 29 mil. Kčs v roce 1992.

Finanční prostředky čerpali řešitelé úkolu (Bodové zdroje znečištění) na základě smluvních vztahů s VÚV Praha, ceny byly stanoveny dohodou. Smluvní cena byla v některých případech zvyšována, aniž došlo ke změně (rozšíření) předmětu plnění, cenovému nárůstu nákladů s předmětem smlouvy souvisejícím a bez přihlídnutí ke skutečné výši dosud čerpaných prostředků (nákladů) za vykonané práce.

Cenová úroveň prací dle platné metodiky VÚV Praha byla pro úkol Bodové zdroje znečištění stanovena v průměrné částce 89 tis. Kčs na jeden zdroj.

Zvýšení smluvních cen bez ohledu na předmět plnění a související náklady vedlo ke zvýšení hrubého zisku řešitelů, např. u Hydroprojektu Praha až na 51, 3 % u dílčího úkolu 02. 03 - skládky, průměrný zisk za rok 1991 činil 36 %, u firmy KUPROS činil hrubý zisk v roce 1991 32, 2 %. V roce 1992 činil průměrný zisk Hydroprojektu Praha 28, 1 %, u firmy KUPROS 18 % po penalizaci (při kalkulaci se uvažoval zisk 10 %, ve skutečnosti byl zisk v roce 1992 vyšší o částku 238 078,- Kčs za rozborů provedené již v roce 1991).

U firmy KUPROS bylo zjištěno, že v roce 1991 neoprávněně proplatila celkově částku 267 000,- Kčs v případech, kdy práce na PL nebyly provedeny. Např. firmě SINPOS, s.r.o., Praha byla firmou KUPROS na základě hospodářské smlouvy ze dne 20. 8. 1991 uhrazena faktura ve výši 220 000,- Kčs za dopravu, která ve skutečnosti nebyla provedena. Předmět smlouvy (čl. 1) není dostatečně specifikován, termín plnění je stanoven až na březen 1992, ač práce na PL byly v roce 1991 ukončeny k 30. 11. 1991. V roce 1992 byla firmě EKOLAB Praha firmou KUPROS uhrazena faktura ve výši 238 078,- Kčs za rozborů odpadních vod, které byly ve skutečnosti provedeny v roce 1991 a firma KUPROS je zahrnula do nákladů v roce 1992 (zvýšení smluvní ceny v roce 1992).

Ve čtyřech případech, kdy byly zjištěny nedostatky ve vedení účetní evidence, byla tato zjištění postoupena k došetření příslušným finančním úřadům.

V roce 1992 byla z finančních prostředků PL uhrazena částka 535 000,- Kčs za zpracování expertizy ekologické studie na výstavbu budoucích jezů na Labi (Dolní Žleb a Malé Březno) anglické firmě Rendel Science and Environment Limited (jednalo se o expertizu studie Výzkumného ústavu životního prostředí Ústí nad Labem) z hlediska její úplnosti. Při oponentním řízení

nebyl přítomen a ani nebyl pozván zpracovatel původní studie. Expertiza anglické firmy nebyla dostatečně zaměřena na posouzení původní studie Výzkumného ústavu životního prostředí, nebylo dodrženo zadání studie. Při oponentuře nebyl vyhodnocen konkrétní přínos expertizy pro PL.

Při přebírání dodavatelských prací na PL nebylo ze strany VÚV Praha ve dvou případech důsledně kontrolováno plnění rozsahu smluv, nesplnění rozsahu smluv nebylo konstatováno ani při oponentním řízení. Smlouvy uzavřené v roce 1991 neobsahovaly postih řešitelů v případě nesplnění smluvních podmínek.

Např. Český geologický ústav Praha k datu kontroly nepředal jednotlivé výsledky z měření za rok 1991 (úkol kontaminace sedimentů a biomasy) - přesná charakteristika odběrových míst, hydraulické poměry v místě odběru v daném čase, hydrologické údaje apod. Absence těchto údajů neumožňuje systematické vyhodnocení a interpretaci dat a provedení hodnověrných bilancí. Firma KUPROS předala výsledky ze 3 lokalit sledovaných v roce 1991 až v průběhu roku 1992, ač termín byl smluvně stanoven do 30. 11. 1991.

Odbor životního prostředí Ministerstva kontroly ČR z důvodu posouzení věcné správnosti získaných podkladů v rámci hlavního úkolu PL, tj. Bodové zdroje znečištění, požádal správce toku - Povodí Labe Hradec Králové o porovnání údajů o znečištění z evidence úplat s údaji v rámci PL ve dvou vybraných lokalitách: Kolín a Mělník (lokality bez čistírny odpadních vod). Z porovnání vyplývá značná rozdílnost těchto údajů, jejichž garantem je v obou případech rezort Ministerstva životního prostředí ČR.

K bodu 2) a 3)

Výběrová řízení na kooperující organizace a zadané práce nebyla ze strany VÚV Praha u většiny úkolů provedena (s výjimkou 2 případů - Plošné zdroje znečištění,

Ekologické aspekty - z celkového počtu 10 hlavních úkolů). Pro výběr těchto dodavatelů prací nestanovil VÚV Praha ani Ministerstvo životního prostředí ČR závazná pravidla. V důsledku toho byla řešením prací na PL pověřena neodborná firma KUPROS, která dle sdělení Živnostenského úřadu Nymburk nemá k uvedené činnosti oprávnění, a to na základě pouhého doporučení ředitele České vodohospodářské inspekce Ing. Barchánka, který tuto práci před tím jménem České vodohospodářské inspekce odmítl z důvodu naplněného plánu kontrolní činnosti (Česká vodohospodářská inspekce byla na jednání řídicí skupiny PL dne 10. 5. 1990 ustanovena gestorem za úkol Bodové zdroje znečištění). Odborné práce pro firmu KUPROS zajišťovali smluvně právě pracovníci České vodohospodářské inspekce (respektive České inspekce životního prostředí v roce 1992), a to i ve své pracovní době.

Na inventarizaci Bodových zdrojů znečištění se podílela dodávkou prací i firma KUPROS. Firma KUPROS - fyzická osoba Ing. Lubomír Kubín - podnikala na základě registrace č. j. 647/468/90 ze dne 3. 8. 1990 ONV Nymburk. Dne 24. 7. 1992 byl podnikateli Ing. Lubomíru Kubínovi vydán živnostenský list č. j. 020809/142/92 na projektovou činnost v oboru pozemní stavby, inženýrské stavby vodohospodářské, inženýrské stavby dopravní.

K bodu 4)

Prostřednictvím firmy KUPROS se na finančním zajištění prací na PL přímo podíleli i někteří znečišťovatelé, a to v celkové částce 102 046,80 Kčs. Dále byly některé rozbory hrazeny prostřednictvím rozpočtových a příspěvkových organizací Ministerstva zemědělství ČR (např. Vodovody a kanalizace Havlíčkův Brod) a Ministerstva životního prostředí ČR (např. Povodí Vltavy). V těchto případech došlo k zdvojení úhrady nákladů za rozbory odpadních vod (v rámci státního rozpočtu byly finanční prostředky vyčleněny jednou na PL, podruhé byly hrazeny z rozpočtu uvedených rezortů).